

Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΕΤΑΞΑΣ

Γράφει ο Ευάγγελος Γριβάκος, Αντιστράτηγος ε.α-νομικός, με την ευκαιρία συμπληρώσεως 72 ετών από τον θάνατο του

Οι απαρχές και το πέρας μιας λαμπρής στρατιωτικής σταδιοδρομίας. Ο Ιωάννης Μεταξάς γεννήθηκε το 1871 στην Ιθάκη και εξήλθε από την Σχολή Ευελπίδων το 1890, ως Ανθυπολοχαγός του Μηχανικού. Ελαβε μέρος στον ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897, μετείχε και των δύο βαλκανικών πολέμων στο επιτελείο του Αρχιστρατήγου Διαδόχου Κωνσταντίνου και, υπό την ιδιότητά του αυτή, υπέγραψε μαζί με τον Βίκτωρα Δούσμανη, το Πρωτόκολλο Παραδόσεως της Θεσσαλονίκης από τον Ταξίν Πασά, την 26^η Οκτωβρίου 1912. Όταν ο Ελευθέριος Βενιζέλος στις αρχές του 1915 εξεδήλωσε πρόθεση να αποστείλει εκστρατευτικό Σώμα στα Δαρδανέλια προς ενίσχυση των Συμμάχων, ο Μεταξάς υπήρξε αντίθετος προς την επιχείρηση αυτή, ως στρατιωτικά και πολιτικά ασύμφορη και ένεκα τούτου υπέβαλε την παραίτηση του από Αρχηγός του Γενικού Επιτελείου Στρατού(Α/ΓΕΣ) . Τελικά, η κυβέρνηση Βενιζέλου παραιτήθηκε περί τα τέλη του Φεβρουαρίου και έτσι η εκστρατεία τα Δαρδανέλια ματαιώθηκε. Η νέα κυβέρνηση του Δημ. Γούναρη τον επανέφερε στη θέση του ως Α/ΓΕΣ, όπου παρέμεινε μέχρι τον Ιούλιο του 1916, αφού πρώτα αναδιοργάνωσε εκ βάθρων το σύστημα επιστράτευσης στον Στρατό. Λίγο χρόνο αργότερα αποστρατεύθηκε κατόπιν αιτήσεώς του με τον βαθμό του Συνταγματάρχου. Το 1919 εισήχθη σε δίκη ενώπιον του εκτάκτου Στρατοδικείου Αθηνών, κατηγορούμενος για ηθική αυτουργία και συμμετοχή στα γεγονότα του Νοεμβρίου 1916 και καταδικάστηκε ερήμην σε θάνατο. Όταν με τις εκλογές της 1^{ης} Νοεμβρίου 1920 ανετράπη η κυβέρνηση Βενιζέλου, ανακλήθηκε στην ενεργό υπηρεσία αλλά αποστρατεύθηκε αμέσως με αίτησή του και με τον βαθμό του Υποστρατήγου. Στο σημείο αυτό τελειώνει η στρατιωτική του σταδιοδρομία και αρχίζει η πολιτική

Ενας ευφυής και διορατικός πολιτικός. Τον Νοέμβριο του 1921, ο Μεταξάς ίδρυσε το Κόμμα των Ελευθεροφρόνων εξακολουθώντας να έχει αντίθετη γνώμη για την μικρασιατική εκστρατεία. Μετά την αποτυχία του φιλομοναρχικού κινήματος Γαργαλίδη - Λεοναρδόπουλου (Οκτώβριος 1923) υπέρ του οποίου ετάχθη, δραπέτευσε στο εξωτερικό για να αποφύγει την σύλληψη και με την ανακήρυξη της Δημοκρατίας από την Δ' Εθνοσυνέλευση, έτυχε αμνηστίας και επέστρεψε στην Ελλάδα. Πολέμησε την δικτατορία του Πάγκαλου (1925) και μετά από αυτήν συμμετείχε στην υπό τον Αλέξανδρο Ζάιμη Οικουμενική Κυβέρνηση που προέκυψε από τις εκλογές της 26^{ης} Νοεμβρίου 1926, ως Υπουργός Συγκοινωνιών.

Κατά τον σχηματισμό της πρώτης Κυβέρνησης Παναγή Τσαλδάρη (4 Νοε 1932) ανέλαβε το Υπουργείο Εσωτερικών, το οποίο διατήρησε μέχρι την 16^η Ιανουαρίου 1933, οπότε και παραιτήθηκε η Κυβέρνηση. Μετά την αποτυχία του φιλοβενιζελικού κινήματος του Ν Πλαστήρα (6 Μαρτίου 1933) ο οποίος αποπειράθηκε να διαλύσει την Βουλή και να κηρύξει τον στρατιωτικό νόμο σχηματίστηκε Κυβέρνηση πάλι υπό τον Π. Τσαλδάρη, αλλά χωρίς τη συμμετοχή του Μεταξά. Την 11^η Μαΐου του ιδίου έτους (1933), ο Μεταξάς υπέβαλε στη Βουλή Πρόταση παραπομπής σε δίκη του ιδίου του Ελευθερίου Βενιζέλου ως ηθικού αυτουργού για την παραπάνω απόπειρα του Νικ. Πλαστήρα, αλλά η συζήτηση επί της Προτάσεως τελικά ματαιώθηκε διότι μεσολάβησε το γεγονός της δολοφονικής απόπειρας του Βενιζέλου, την 6^η Ιουνίου 1933.

Η πορεία προς την πολιτειακή και κοινωνική ανατροπή. Την 1^η Μαρτίου 1935 εκδηλώθηκε το υπέρ του Βενιζέλου σασιαστικό «Κίνημα του Ναυτικού», το οποίο κατεστάλη από τον Στρατηγό Γ. Κονδύλη. Ακολούθησαν εκλογές και σχηματίστηκε η Κυβέρνηση Παναγή Τσαλδάρη, για να ανατραπεί με τη σειρά της, τον Οκτώβριο 1935, από την Κυβέρνηση Κονδύλη. Κατόπιν προτάσεως του Κονδύλη, η Εθνοσυνέλευση κατήργησε την αβασίλευτη Δημοκρατία, ανακήρυξε τον ίδιο (τον Κονδύλη) Αντιβασιλέα και προκήρυξε Δημοψήφισμα με το οποίο, τελικά, ο Ελληνικός Λαός, την 3^η Νοεμβρίου 1935, απεφάνθη θετικά για την επάνοδο στον θρόνο του βασιλέως Γεωργίου Β', που τελούσε υπό εξορία από τα τέλη του 1923. Κατά τις εκλογές της 26^{ης} Ιανουαρίου 1936, ο Μεταξάς εξελέγη Βουλευτής, αλλά καμία παράταξη δεν κατόρθωσε να σχηματίσει αυτοδύναμη Κυβέρνηση. Έτσι, η Κυβέρνηση Δεμερτζή εξακολούθησε να ασκεί την εξουσία με τον Μεταξά αρχικά Υπουργό των Στρατιωτικών και, μετά την 14^η Μαρτίου. Αντιπρόεδρο της Κυβέρνησης και Υπουργό των Ναυτικών και Αεροπορίας, Ο Δεμερτζής πέθανε αιφνίδια την 13^η Απριλίου και ο βασιλεύς Γεώργιος, αυθημερόν, διόρισε τον Μεταξά Πρωθυπουργό και Υπουργό των Εξωτερικών. Την 25^η Απριλίου 1936 ο νέος Πρωθυπουργός έκανε ενώπιον της Βουλής τις προγραμματικές δηλώσεις της Κυβέρνησής του η οποία, **με ψήφους 241 βουλευτών επί 261 ψηφισάντων, άνετα έλαβε ψήφο εμπιστοσύνης**

Εν τω μεταξύ, η Χώρα εξακολουθούσε να βρίσκεται σε οικτρή οικονομική και κοινωνική κατάσταση.. Ο Στρατός μας, προσπαθώντας ακόμη να συνέλθει από τα πλήγματα του κινήματος της 1^{ης} Μαρτίου 1935, παρέμενε ανοργάνωτος, με χαμηλό ηθικό και με σοβαρές ελλείψεις σε πολεμικά μέσα. Κρίσιμα εθνικά θέματα εξαιτίας της αδράνειας των πολιτικών παρέμεναν στάσιμα και το ΚΚΕ, εκμεταλλευόμενο την εκ 15 βουλευτών δύναμή του στη Βουλή ως καθοριστικού παράγοντα ρυθμίσεως του κοινοβουλευτικού βίου, δεν δίσταζε να προβαίνει συνεχώς στην οργάνωση και εκτέλεση ανατρεπτικής δράσεως. **Την 30^η Απριλίου 1936, ο Μεταξάς, ως**

Πρωθυπουργός, έκανε Πρόταση στη Βουλή για πεντάμηνη διακοπή των εργασιών της, την οποίαν η Βουλή, με Ψήφισμά της, αποδέχτηκε.

Από την Δημοκρατία στη Δικτατορία, Μια ομαλή και αναίμακτη μετάβαση.

Το μέτρο διακοπής των εργασιών της Βουλής απεδείχθη ατελέσφορο, γιατί οι κομματικές έριδες και η κακοδιοίκηση ουδόλως εξαλείφθηκαν και κανένα από τα ακανθώδη προβλήματα του Λαού δεν επιλύθηκε. Με αφορμή την προγραμματισμένη για την 5^η Αυγούστου 1936 γενική πανεργατική απεργία και σύσταση «λαϊκού μετώπου» του υπό κομμουνιστικό έλεγχο ανωτάτου συνδικαλιστικού οργάνου εργατών Ελλάδος, η οποία (απεργία), σε περίπτωση που πραγματοποιούνταν, υπήρχε κίνδυνος να μετατραπεί σε ανατρεπτική στάση και αιματοχυσία, **ο Μεταξάς, συναινώντας και του Βασιλέως, την 4^η Αυγούστου 1936, ανέστειλε ορισμένες διατάξεις του Συντάγματος, διέλυσε την Γ' αναθεωρητική Βουλή, ανέλαβε τη δικτατορική διακυβέρνηση της Χώρας, κήρυξε τον στρατιωτικό νόμο και εξέδωσε Διάγγελμα με το οποίο εξηγούσε στον Ελληνικό Λαό του λόγους που τον εξανάγκασαν να κηρύξει Δικτατορία.**

Τα επιτεύγματα της Δικτατορίας Η αντίδραση των κομμάτων μετά την επιβολή του στρατιωτικού νόμου υπήρξε υποτονική και το ΚΚΕ σταμάτησε την ανατρεπτική του δράση. Η απαλοιφή αυτών των δύο αυτών «βαριδίων» του δημόσιου βίου έδωσε τη δυνατότητα στον Μεταξά να επανιδρύσει - κατά την νεότερη έκφραση - το Κράτος, Πρώτο μέλημά του ήταν η οργάνωση του Στρατεύματος, η απαλλαγή του από την αντεθνική προπαγάνδα, η ανανέωση του πολεμικού εξοπλισμού του και η κατάρτιση νέων σχεδίων επιστράτευσης. Παράλληλα εκτελέστηκε ευρύ πρόγραμμα κατασκευής συγκοινωνιακού δικτύου καταλλήλου και για την διευκόλυνση και των πολεμικών επιχειρήσεων. Όταν, λοιπόν, ο διορατικός Μεταξάς, τις πρώτες πρωινές ώρες της 28^{ης} Οκτωβρίου 1940, αρνήθηκε στον Γκράτσι την παράδοση της Ελλάδος, είχε την απόλυτη πεποίθηση ότι η ετοιμότητα και το ακαταμάχητο φρόνημα του Στρατού καθώς και το πνεύμα ενότητας που διακατείχε τον Λαό, αποτελούσαν τις καλλίτερες εγγυήσεις για την δυνατότητα διεξαγωγής και επιτυχούς έκβασης του πολέμου. **Και δεν διαψεύστηκε στις προσδοκίες του και έτσι γράφτηκε το ένδοξο Επος του '40.**

Μια άλλη, εξ ίσου σημαντική φροντίδα του Μεταξά ήταν **η εφαρμογή μέτρων κοινωνικής πολιτικής** για την ανακούφιση των πενεστέρων τάξεων, τις οποίες ο κομμουνισμός εξέγειρε κατά του Κράτους, με απατηλές υποσχέσεις περί «σοσιαλιστικών παραδείσων». Ως τέτοια, κοινής ωφέλειας κοινωνικά- φιλολαϊκά μέτρα θα μπορούσαν να θεωρηθούν: Η καθιέρωση του δώρου, των υπερωριών και των άδειών με αποδοχές. - Η υποχρεωτική αργία της Κυριακής. - Η απαγόρευση της εργασίας των παιδιών. - Ο καθορισμός των κατωτάτων ορίων μισθών και

ημερομισθίων (το λεγόμενο «ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα») και η θεσμοθέτηση των συλλογικών συμβάσεων εργασίας. - Η ίδρυση του ΙΚΑ και της Εργατικής Εστίας.- Η καθιέρωση υποχρεωτικής διαιτησίας μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων και της επίσημης αργίας της Πρωτομαγιάς. - Η διαγραφή των αγροτικών δανείων - Η ίδρυση των πρώτων κρατικών παιδικών σταθμών.. - Η εξαφάνιση της ανεργίας. - Η ευρεία διανομή της γης και το πλήθος των αποξηραντικών και αρδευτικών έργων. - Οι πρώτες γεωτρήσεις για ανεύρεση πετρελαίου στο Κατάκωλο της Ηλείας.

Αυτό ήταν, λοιπόν , το Κράτος Πρόνοιας το οποίο « έκτισε» ο Μεταξάς για να δώσει στον Λαό την ελπίδα ενός καλλίτερου μέλλοντος, κείται σήμερα σε θλιβερά ερείπια, καθημαγμένο από τις σύγχρονες πολιτικές ηγεσίες που προσπαθούν να μετατρέψουν τον υπερήφανο Έλληνα πάλι σε «Γραικό», υποταγμένο στους δυνάστες της παγκοσμιοποίησης, που επιζητούν να απομυζήσουν και την τελευταία ρανίδα των υλικών, πνευματικών και πολιτιστικών του αποκτημάτων.

Η μορφή του Καθεστώτος της 4^{ης} Αυγούστου. Δεν χωρεί καμία αμφιβολία ότι το καθεστώς που ο Μεταξάς επέβαλλε την 4^η Αυγούστου 1936, δεδομένου ότι διαλύθηκε η Βουλή και ανεστάλησαν ορισμένες διατάξεις του Συντάγματος, ήταν Δικτατορία, η οποία, όμως, κατά τις βασικές εσωτερικές δομές της (σύστημα διακυβερνήσεως, οικονομία,, φιλοσοφία, στόχοι, προπαγάνδα κλπ) **ουδεμία σχέση, ομοιότητα, απομίμηση ή παραλληλισμό είχε με τα σύγχρονά της εθνικοσοσιαλιστικά καθεστώτα της Ευρώπης, τον φασισμό και τον ναζισμό.** Μερικά από τα επιχειρήματα που μπορούν να στηρίξουν αυτό τον ισχυρισμό είναι: **α)** Ο Μουσολίνι και ο Χίτλερ κατέλαβαν την εξουσία με βίαιους τρόπους και ειδική εγκλήματα που διέπραξαν οι κομματικοί τους στρατοί. Αντίθετα, ο Μεταξάς επέβαλλε το καθεστώς του ειρηνικά και αναίμακτα, χωρίς ποτέ να συγκροτήσει κομματικό στρατό ή να χρησιμοποιήσει τον Εθνικό Στρατό προς ίδιον πολιτικό όφελος. **β)** Οι πόλεμοι που διεξήγαγαν οι ευρωπαίοι δικτάτορες ήταν καθαρά επεκτατικοί και ανάλογες ήταν και οι ρητορείες και τα συνθήματά τους.(θεωρία του Χίτλερ περί «Ζωτικού Χώρου» και του Μουσολίνι περί «αναβίωσης της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας»). Αν ο Μεταξάς είχε την ίδια ιδεολογία με αυτούς, θα συμμαχούσε μαζί τους (όπως έκανε ο Φράνκο στην Ισπανία) και θα παρέδινε την Ελλάδα αμαχητί, έρμαιο των επιδιώξεων τους. Και τότε δικαίως η Δικτατορία του Μεταξά θα μπορούσε να αποκληθεί «φασιστική» **γ)** Η «πλύση εγκεφάλου» που υφίστατο το άτομο στα φασιστικά καθεστώτα, είχε υποχρεώσει αυτό να αποβάλλει την φυσική του αυτονομία και να γίνει άβουλο μέλος ενός Λαού, τεταγμένου στην υπηρεσία του δικτάτορα. Στην Ελλάδα, όμως, του Μεταξά απόλυτη προτεραιότητα είχαν ο σεβασμός και η ευημερία της ανθρώπινης προσωπικότητας των Ελλήνων,

εντεταγμένης σε ένα υπερκομματικό Κράτος Δικαίου, ικανό να ενσαρκώσει τις ιδέες του Εθνους, της Οικογένειας και της Ορθοδόξου Πίστεως, υπό την απαραίτητο, όμως, προϋπόθεση ότι τα άτομα δεν θα στρέφονταν, άδικα και παράνομα, κατά του Κράτους και του καθεστώτος. **δ)** Στον Εθνικοσοσιαλισμό, η άνευ όρων κατάσχεση της ατομικής περιουσίας και η αμισθί προσφορά υποχρεωτικής εργασίας από τους υπηκόους προς το Κράτος, αποτελούσαν πολιτειακούς θεσμούς. Στην Ελλάδα ο Μεταξάς έκανε το αντίθετο. Ενεθάρρυνε και ενίσχυσε την ατομική ιδιοκτησία και διέθεσε μεγάλο μέρος των δημοσίων εσόδων για την ανάπτυξη των κλάδων παραγωγής και πλούτου (γεωργία, κτηνοτροφία, ναυτιλία, εμπόριο, βιομηχανία), για να αυξήσει το εισόδημα των Ελλήνων.

Επίμετρο Την 29^η Ιανουαρίου 1941, ο ευπατρίδης Ιωάννης Μεταξάς πέθανε στην Αθήνα, αφού πρώτα ευτύχησε να ιδεί τον Ελληνικό Στρατό να προελαύνει νικηφόρα μέσα στην Αλβανία, έργο δικό του και του Λαού που κυβέρνησε. Το δικτατορικό καθεστώς που επέβαλε στην Ελλάδα ήταν, όπως και ο ίδιος αποδεχόταν, αποτέλεσμα μιας «**κατ' ανάγκην**» **πολιτικής πράξεως**, προκειμένου να απαλλαγεί η Χώρα από το αδιέξοδο στο οποίο είχε περιπέσει. Η εκτέλεση της πράξεως αυτής δεν συνιστούσε ένα de facto στρατιωτικό πραξικόπημα, (επειδή δεν χρησιμοποιήθηκαν στρατιωτικές δυνάμεις) αλλά μάλλον μια de jure διαδικασία αφού, ουσιαστικά, ήταν εκ των προτέρων εγκεκριμένη από τον Ανώτατο Αρχοντα ως ρυθμιστή του Πολιτεύματος και τα μέλη της Βουλής εκ των πραγμάτων γνώριζαν ότι, αν κατά την διακοπή των εργασιών της δεν κατάφερναν να έλθουν σε κάποια συνεννόηση μεταξύ τους για άρση του αδιέξοδου, το επόμενο βήμα θα ήταν **υποχρεωτικά η πολιτική Δικτατορία**.

Σήμερα ο Ελληνικός Λαός, με δικαιολογημένη αγανάκτηση και θυμό διαπιστώνει ότι η οικονομική καχεξία και η ηθική κατάρπωση στις οποίες έχει περιπέσει την τελευταία τριετία, οφείλονται στα καίρια πλήγματα που αδιάλειπτα δέχεται η λειτουργία του δημοκρατικού μας πολιτεύματος και η εθνική κυριαρχία, δυστυχώς από εκείνους στους οποίους ο ίδιος, ως Εκλογικό Σώμα, έδωσε την εξουσία να διαφυλάξουν τα συνταγματικώς κατοχυρωμένα ατομικά, κοινωνικά και εργασιακά του δικαιώματα. Και το χειρότερο είναι ότι ο υπερήφανος αυτός Λαός, τουλάχιστο για το ορατό μέλλον, δεν «βλέπει» από πουθενά μια κάποια ελπίδα απαλλαγής του από τα δεινά τα οποία, χωρίς υπαιτιότητά του, τον κατατρύχουν, ανησυχώντας, συγχρόνως, για το αβέβαιο μέλλον των επερχομένων γενεών. Και όσο η κατάσταση στην Πατρίδα μας, επιδεινούμενη, θα προσεγγίζει τα όρια του «ως εδώ και μη παρέκει», τόσο η πιθανότητα ενός «από μηχανής θεού» - ενός άλλου «Μεταξά» - νομοτελειακά θα βαίνει αυξανόμενη, με οποιοσδήποτε επιπτώσεις και αν έχει τούτο. Παραδείγματα έχουμε πολλά από την ελληνική Ιστορία, νεότερη και παλαιότερη.